

Conceptnota

Betreft: Krachtlijnen voor een nieuwe organisatie voor de opvang- en vrije tijd van schoolkinderen

1. Situering

Deze conceptnota heeft tot doel om, binnen de contouren van het Vlaams Regeerakkoord 2014-2019 "Vertrouwen, verbinden, vooruitgaan", een aantal krijtlijnen uit te zetten inzake de toekomst van de organisatie voor de opvang- en vrije tijd van schoolkinderen en het debat hierover met alle betrokkenen aan te gaan. Op basis van deze nota en de uitkomst van het maatschappelijk debat zal werk gemaakt worden van een nieuw decreet buitenschoolse opvang.

1.1. Vlaams Regeerakkoord 2014-2019

In het Vlaams Regeerakkoord zijn een aantal principes inzake een nieuw organisatie model voor de opvang en vrije tijd van schoolkinderen duidelijk opgenomen: we gaan naar een nieuwe regelgeving, we doen dit in overleg en de lokale besturen krijgen een regierol toegekend.

We hanteren het principe dat lokale besturen, binnen het geldende wettelijk kader, regisseur zijn van het beleid dat gevoerd wordt op hun grondgebied. We passen dit principe onder meer toe in het beleid inzake wonen, buitenschoolse kinderopvang en flankerend onderwijsbeleid.

Samen met de ministers van onderwijs, cultuur, jeugd, vrije tijd en sport maken we werk van een vernieuwde regelgeving voor de buitenschoolse kinderopvang, waarbij er volop ingezet wordt op een model van integratie van aanbod binnen welzijn, vrije tijd jeugd en sport. We integreren hierbij de middelen van het Fonds voor Collectieve Uitrustingen en Diensten. De lokale besturen krijgen hierbij een belangrijke regierol.

1.2. Beleidsnota Welzijn, Volksgezondheid en Gezin 2014-2019

In de beleidsnota WVG worden het streven naar een kwaliteitsvolle opvang en vrije tijd verder opgenomen, met name:

Gezinnen doen meer en meer een beroep op opvang vóór en na schooltijd en tijdens schoolvakanties. Lokale besturen hebben in deze buitenschoolse opvang een belangrijke regierol. Om zoveel mogelijk schoolkinderen op een kwaliteitsvolle manier van opvang en vrije tijd te laten genieten, zullen we op basis van de resultaten en de beleidsaanbevelingen van de Staten-Generaal 'Opvang en vrije tijd van schoolkinderen' samen met Onderwijs, Jeugd, Sport en Cultuur werken aan een nieuw decreet op de buitenschoolse opvang. We houden daarbij onder meer rekening met het multifunctioneel inzetten van infrastructuur.

1.3. Conclusie van de werkgroep Welzijn, Volksgezondheid en Gezin in het kader van de commissie decentralisatie

De werkgroep Welzijn, Volksgezondheid en Gezin die begin 2015 actief was in het kader van de commissie decentralisatie formuleerde in zijn conclusies:

"Er wordt een nieuw kader voor de buitenschoolse opvang uitgewerkt. Daarbij kan de regiefunctie voor de buitenschoolse opvang worden gelegd bij de lokale besturen, zij het wil binnen verder uit te klaren randvoorwaarden. Het is tevens belangrijk om werk te maken van deregulering in, en afstemming tussen, de regelgeving in de betrokken sectoren. Hierbij kan onderzocht worden of een systeem van sociale voordelen een plaats kan krijgen."

2. Krachtlijnen voor de kwaliteitsvolle opvang en vrije tijd voor schoolkinderen

2.1. Algemeen

Een nieuwe decretale regelgeving voor de opvang en vrije tijd van schoolkinderen start bij het kind, i.c. voor kinderen van zodra ze naar de kleuterschool gaan. Het zet de rechten van het kind als centraal gegeven. Samen met Onderwijs, Jeugd, Sport en Cultuur maken we, met uitdrukkelijk respect voor ieders eigenheid, werk van dit nieuw decreet op de buitenschoolse opvang.

Om dit te bereiken zetten we in op lokale samenwerking en voorzien we op termijn in een doorgedreven afstemming van het aanbod met volwaardige partners complementair aan elkaar. Deze afstemming moet mogelijk gemaakt worden in een regelluw kader.

Het samenwerkingsverband bestaat uit een lokale samenwerking met een aanbod op het vlak van opvang en vrije tijd voor kinderen onder de regie van het lokaal bestuur. Het samenwerkingsverband vertrekt vanuit een geïntegreerde visie op opvang en vrije tijd van kinderen. We ontwikkelen in het kader van het traject naar een kwaliteitsvolle opvang en vrije tijd hiertoe een gedragen referentiekader. We verwijzen naar punt 2.5. van wat er minimaal in dit te ontwikkelen referentiekader moet opgenomen worden.

De actoren werken samen in functie van een geïntegreerd opvang- en vrijetijdsaanbod voor kinderen vanaf de kleuterschool, we opteren niet voor een bovengrens.

Wie in de samenwerking stapt, engageert zich om de doelstellingen en de acties samen te realiseren. De doelstellingen en acties worden binnen de verdere ontwikkeling van de modaliteiten van dit samenwerkingsverband onderling afgesproken (zie verder).

We voorzien in **een zorgzame transitieperiode**. Deze periode moet organisatoren van buitenschoolse opvang in de gelegenheid stellen om het beleid en de werking af te stemmen op een geïntegreerd aanbod onder regie van het lokaal bestuur.

We maken werk van een gepaste en geactualiseerde financieringsregeling, binnen de beschikbare budgetten, waarbij we vertrekken van de bestaande situatie en waarbij voorzieningen die op het ogenblik van het in werking treden van het decreet gefinancierd worden vanuit Kind en Gezin, de huidige financiering in eerste instantie behouden.

We laten gefaseerd de huidige financiering aan de voorzieningen overgaan naar een financiering van het aanbod dat ingezet wordt in de lokale samenwerkingsverbanden onder de regie van het lokaal bestuur. De timing en modaliteiten van deze overgang worden in nauw overleg met de betrokken actoren uitgezet.

We vertrekken hierbij van de bestaande situatie

2.2. Centrale doelstelling

Als centrale doelstelling formuleren we: kinderen en gezinnen een geïntegreerd opvang- en vrijetijdsaanbod aanbieden dat:

- kinderen ontplooiingskansen en de mogelijkheid biedt een leuke vrije tijd te hebben;
- ouders toelaat te participeren aan de arbeidsmarkt, een (beroeps)opleiding te volgen en/of deel te nemen aan activiteiten die bijdragen aan hun persoonlijke ontplooiing;
- sociale cohesie en gelijke kansen bevordert.

De algemene doelstelling situeert zich m.a.w. op drie niveaus zijnde het niveau van het kind, van de gezinnen en van de samenleving.

2.2.1. Doelstelling op niveau van het kind

Met het geïntegreerd opvang- en vrijetijdsaanbod willen we uitvoering geven aan artikel 31 van het 'Internationaal Verdrag inzake de rechten van het kind' (beter gekend als kinderrechtenverdrag) en de concrete invulling die het Comité voor de Rechten van het Kind daaraan geeft in zijn 'General Comment' van 18 maart 2013.

Het geïntegreerd opvang- en vrijetijdsaanbod biedt kinderen een uitdagende omgeving, afgestemd op de eigenheid en interesses van kinderen, en laat kinderen toe hun talenten te ontwikkelen. Het biedt kinderen ook tijd en ruimte om tot rust te komen en samen te zijn met hun vrienden.

Het geïntegreerd opvang- en vrijetijdsaanbod is toegankelijk voor elk kind dat er behoefte aan heeft. Bijzondere aandacht gaat daarbij naar kinderen uit maatschappelijk kwetsbare gezinnen en kinderen met specifieke ondersteuningsbehoeften. Het aanbod is zowel financieel als fysiek toegankelijk. Dit betekent o.a. dat kinderen zich binnen het geheel van het aanbod vlot van het ene naar het andere moeten kunnen bewegen.

Het geïntegreerd opvang- en vrijetijdsaanbod laat ruimte voor autonomie en participatie. Kinderen hebben de ruimte om binnen het geheel van het aanbod zelf te kiezen. Dit impliceert de keuze om deel te nemen aan een georganiseerde activiteit, om vrij te spelen, om

huiswerk te maken, om te rusten of gewoon te chillen. Kinderen kunnen ook mee beslissen over het gehele aanbod. In die zin is er ook ruimte voor vernieuwing en voor het herdenken van het geïntegreerd opvang- en vrijetijdsaanbod in functie van de noden van de kinderen.

2.2.2. Doelstelling op niveau van de gezinnen

Geïntegreerd opvang- en vrijetijdsaanbod laat ouders toe te participeren aan de arbeidsmarkt. De doelstelling die we beogen gaat evenwel ruimer. Het biedt ouders ook de kans zich persoonlijk te ontplooiën, een (beroeps)opleiding te volgen of te participeren aan het sociale en culturele leven. Het laat ouders ook toe andere taken op te nemen zoals vrijwilligerswerk en mantelzorg.

Ouders zijn de eerste opvoeders. Het gaat hierbij om alle ouders, zowel werkende als niet-werkende ouders. Ouders laten participeren bij de ontwikkeling van het aanbod is een belangrijke randvoorwaarde om te komen tot een kwaliteitsvol geïntegreerd opvang- en vrijetijdsaanbod.

Ouders delen de opvoeding met familie, school, vrijetijdsorganisaties, vrienden en kennissen. Opvoeden is m.a.w. ook een gedeelde verantwoordelijkheid, waarbij ouders als eerste opvoeders keuzes maken. Het geïntegreerd opvang- en vrijetijdsaanbod vergroot de mogelijkheid voor ouders om opvoeden met anderen te delen. Via het geïntegreerd opvang- en vrijetijdsaanbod komen ouders in contact met andere ouders. Ze verbreden hun netwerk wat zorgt voor een betere integratie in de buurt. Ouders leren hun kinderen ook op een andere manier kennen. In die zin kan het opvang- en vrijetijdsaanbod ook een emotionele of sociale steun zijn.

2.2.3. Doelstelling op niveau van de samenleving

Kinderen vormen de samenleving van de toekomst. Een geïntegreerd opvang- en vrijetijdsaanbod draagt bij tot een betere en meer democratische samenleving omdat het kinderen de kans biedt:

- een positieve identiteit te ontwikkelen;
- te leren op een succesvolle manier met anderen om te gaan;
- om verbondenheid met anderen te ontwikkelen.

2.3. De contouren van een samenwerkingsverband

Het samenwerkingsverband zorgt ervoor dat de beschikbare middelen efficiënter ingezet worden, door het aanbod op mekaar af te stemmen en de infrastructuur te delen. Op deze manier heeft het samenwerkingsverband een economische en ecologische meerwaarde.

Diversiteit op zich is onvoldoende. Het geheel is meer dan de som van de delen, m.a.w. de partners in het samenwerkingsverband versterken elkaar door expertise te delen. Het samenwerkingsverband heeft een aanbod dat kwaliteitsvol en afgestemd is op de lokale situatie. Het houdt rekening met de noden van alle kinderen en met de eigenheid en mogelijkheden van de actoren binnen het werkingsgebied. Voorkeur gaat naar een mix van verschillende leeftijden omdat dit een meerwaarde heeft voor de kinderen.

Het samenwerkingsverband wordt opgezet onder regie van het lokaal bestuur, waarbij het lokaal bestuur in overleg met het

samenwerkingsverband er voor kan kiezen de coördinatieopdracht uit te besteden aan een private partner. Alle actoren relevant voor opvang en vrije tijd van kinderen, nemen op vrijwillige basis, deel aan het samenwerkingsverband. Financiering kan alleen als ook het lokaal bestuur betrokken is. Het werkingsgebied van een samenwerking kan gemeentelijk, intergemeentelijk (met verschillende lokale besturen samen) of intra gemeentelijk (buurt of wijk) zijn.

Kwaliteitsvol samenwerken, betekent ook dat er voldaan wordt aan de voorwaarden opgenomen in het referentiekader (cf. 2.5).

2.4. Organisatorisch

Een kwaliteitsvolle verankering van opvang en vrije tijd van schoolkinderen bakent de bevoegdheden van de betrokken actoren - zijnde lokale besturen, Vlaamse overheid en private actoren - met respect voor ieders eigenheid binnen de samenwerking, duidelijk af. Binnen de totale organisatie willen we, conform het Regeerakkoord, lokale besturen meer autonomie geven. Alleen zo kunnen zij een aanbod uitwerken op maat van wat lokaal nodig is.

2.4.1. Rol van het lokaal bestuur

Wat de rol van het lokaal bestuur betreft, kunnen we alvast volgende niet-limitatieve elementen aflijnen:

- vraag en aanbod in kaart brengen en op elkaar afstemmen, met respect voor de keuzevrijheid van de ouders;
- visie ontwikkelen op een geïntegreerd opvang- en vrijetijdsaanbod;
- aanwenden van alle infrastructuur die lokaal ter beschikking is (eigen gemeentelijk patrimonium en patrimonium van private actoren die betrokken zijn in het samenwerkingsverband);
- het werkingsgebied en de doelgroep voor een of meerdere samenwerkingsverbanden bepalen.

2.4.2 Rol van private actoren - operationeel

We vertrekken vanuit een visie waarin we de private actoren vertrouwen geven, responsabiliseren en respecteren in hun keuzevrijheid en eigenheid. Het is in eerste instantie de bedoeling dat private actoren de keuzevrijheid hebben te participeren aan de samenwerkingsverbanden, waarbij vooropgesteld wordt dat opvang- en vrijetijdsinitiatieven mekaar gaan versterken vanuit hun eigenheid.

2.4.3. Vlaamse overheid

De Vlaamse overheid schept de randvoorwaarden om lokale samenwerking mogelijk te maken en draagt er zo toe bij dat de lokaal beschikbare middelen optimaal ingezet worden. Dit betekent o.a.:

- faciliteren van samenwerking door drempels weg te werken op niveau van de Vlaamse regelgeving (infrastructuur, personeelsstatuut, ...);
- kwaliteit waarborgen via een referentiekader dat door het samenwerkingsverband (en de individuele partners) gebruikt wordt als toetssteen om zijn werking aan af te wegen.
- financieren van aanbod binnen de samenwerkingsverbanden.

2.5. Principes van een referentiekader voor de lokale samenwerking

Het referentiekader voor kwaliteitsvolle opvang en vrije tijd van schoolkinderen is opgesteld vanuit het perspectief van het kind (zie artikel 31 van het kinderrechtenverdrag en de concrete invulling die het Comité voor de Rechten van het Kind daaraan geeft in zijn 'General Comment' van 18 maart 2013.)

Het referentiekader omvat doelstellingen en algemene principes m.b.t.:

- het aanbod (o.a. continuïteit en diversiteit);
- de participatie van kinderen en ouders;
- de wijze waarop begeleiders worden ingezet (bijv. de mix van professionele begeleiders en vrijwilligers)
- de manier waarop het begeleidersteam en het samenwerkingsverband versterkt kan worden (o.a. omkadering van begeleiders).

Het referentiekader bevat geen normen. Het is een hulpmiddel voor het lokaal bestuur en de private actoren om te reflecteren over de eigen werking en over de werking van het geheel. Het laat lokale besturen en private actoren toe om eigen normen te bepalen in functie van wat er op welk moment nodig is.

Lokaal bestuur en private actoren engageren zich om samen invulling te geven aan de doelstellingen en algemene principes opgenomen in het referentiekader en ontwikkelen daartoe een gezamenlijke visie en concrete acties. Binnen dat gemeenschappelijke kader kan elke actor zijn kwaliteit expliciteren en eigen accenten leggen.

3. Traject en aanpak naar een kwaliteitsvolle opvang en vrije tijd van schoolkinderen

In de werkgroep welzijn binnen de Commissie Decentralisatie was er consensus over de contouren van deze beweging naar een kwaliteitsvolle opvang en vrije tijd van schoolkinderen. De conceptnota wordt ook ter advisering voorgelegd aan de Commissie Decentralisatie, waarna ook het verder traject daar opgevolgd kan worden.

Eveneens wordt ze voor advies voorgelegd aan de respectieve adviesorganen: SERV, SAR WGG, VLOR, SARC en de Jeugdraad.

Een geadviseerde nota wordt daarna voorgelegd aan de Vlaamse Regering en ingediend in het Vlaams Parlement.

De Vlaams minister bevoegd voor Welzijn, Volksgezondheid en Gezin is belast met de uitvoering van het traject en volgt de voortgang ervan op.